

Nr 321

Av herr **Andersson, Torsten**, och herr **Larsson, Thorsten**, *angående den akademiska undervisningens utbyggnad.*

(Lika lydande med motion nr 378 i Andra kammaren)

Det står nu tämligen klart att 1955 års universitetsutrednings prognoser rörande den akademiska undervisningen och forskningens utbyggnad under 1960-talet delvis redan är föråldrade. Utvecklingen har medfört en väsentlig ökning i studentexaminationen. 1951—1955 avlade drygt 33 000 studentexamen, en siffra som för åren 1961—1965 beräknas öka till ca 90 000. Utvecklingen efter 1965 är givetvis mer svårbedömd, bl. a. därför att vi ännu inte vet något om fackskolornas förmåga att utgöra en attraktiv alternativ utbildningsväg. I en PM rörande det högre utbildningsväsendets fortsatta utbyggnad, som i december 1962 upprättats av prognos- och planeringsgruppen inom ecklesiastikdepartementet, beräknas åren 1966—1970 120 000 å 125 000 avlägga studentexamen.

Den akademiska undervisningens rekryteringsunderlag kommer alltså att högst avsevärt öka samtidigt som man kan förmoda att intresset för fortsatta studier vid universitet och högskolor även kommer att stegas. 1955 års universitetsutredning beräknade att totala antalet studerande vid universitet och högskolor år 1970 skulle komma att uppgå till 53 400. Utvecklingen under senare år låter ana att tillströmningen till universitet och högskolor med nuvarande tendenser kommer att bli avsevärt högre. I ovan nämnda inom ecklesiastikdepartementet utarbetade PM uppskattas sålunda antalet studerande till 85 000 å 90 000.

All sannolikhet talar alltså för att de prognoser som arbetades fram inom universitetsutredningen redan är föråldrade och icke längre kan tjäna till ledning för den akademiska undervisningens fortsatta utbyggnad. Härför talar även de successivt förändrade behov av akademisk arbetskraft som anmäler sig på samhällslivets skilda områden. Redan av denna anledning är en fortlöpande revidering av målsättningen för utbyggnadsarbetet motiverad. En avgörande fråga i detta sammanhang är utbyggnadens inriktning, vilken givetvis måste fastställas utifrån de behov av arbetskraft som kan förväntas på den framtida arbetsmarknaden. Yrkesvägledningen i gymnasierna spelar i detta sammanhang en nyckelroll liksom studierådgivningen vid universitet och högskolor. Arbetet vid universitet och högskolor kan vidare förutsättas komma att bedrivas i delvis nya och aktivare former, som kan väntas öka de befintliga läroanstalternas kapacitet — i viss mån inom den redan befintliga ramen. Till detta område kan bl. a. även räknas upp-

rättandet av s. k. universitetsfilialer. En rad av dessa frågor, som delvis är beroende av den akademiska undervisningens administration, kan väntas bli behandlade av universitetsutredningen.

De ökade resurser som kan erhållas inom den nu befintliga eller planerade organisationens ram är emellertid långt ifrån tillräckliga med tanke på den tillströmning till den högre undervisningen som är att vänta. Frågan om en fortsatt decentralisering av den akademiska undervisningen och forskningen måste därjämte aktualiseras. Detta måste ske omedelbart. Det är beklagligt att inte denna fråga tidigare behandlats av universitetsutredningen, så att planerna för en decentralisering hade förelegat klara när nu utbyggnaden för senare delen av 1960-talet och början av 1970-talet måste igångsättas utan onödig tidsutdräkt. I proposition 119/1960 framhöll ecklesiastikministern på grundval av universitetsutredningens betänkande att han visserligen hade förståelse för de allmänna lokaliseringssynpunkter som framförts av vissa remissinstanser men att han inte ansåg det möjligt att införa de då såsom brådskande anmälda kraven på utbyggnad räkna med att resurser skulle skapas även i områden till vilka högre utbildning inte tidigare lokaliserats. Detta spørsmål framhölls i propositionen vara av mera långsiktig natur.

Inför den fortsatta utbyggnad som nu omgående måste planeras kan icke dessa mera långsiktiga krav på en ändamålsenlig lokalisering ytterligare skjutas på framtiden. Lokaliseringsfrågan är av principiellt grundläggande natur och måste först bli föremål för riksdagens behandling och beslut innan detaljplaneringen kan fortsätta.

Ecklesiastikdepartementets prognos- och planeringsgrupp räknar alternativt med att i början av 1970-talet de studerande skall fördelas på följande sätt på de skilda universiteten och högskolorerna:

Uppsala 15 925, Lund/Malmö 19 774, Göteborg 17 024, Stockholm 26 674 och Umeå 3 200.

Alla universitets- och högskolestäder med undantag för Umeå kan enligt detta utvecklingsprogram väntas uppnå en storlek där särskilda organisatoriska problem anmäler sig. Det finns därför all anledning att redan nu aktualisera en snabbare utbyggnad av Umeå, så att detta universitet blir mera jämbördigt övriga och alltså kan överta en större andel av de studerande, som annars företrädesvis skulle söka sig till Uppsala och Stockholm. Den möjliga utbyggnaden av Umeå är emellertid otillräcklig för att skapa en tillfredsställande balans i fördelningen av den högre undervisningen och forskningen i landet.

Frågan om inrättandet av ett sjätte universitet bör följaktligen snarast bli föremål för riksdagens behandling. Lokaliseringen av detta nya lärosäte måste uppenbarligen bli föremål för beslut snarast. Planeringen måste med andra ord ske med delvis nya utgångspunkter, d. v. s. med målsättningen att skapa en ändamålsenlig spridning av den akademiska undervisningen i geografiskt avseende. Hittills har planeringen — med undantag för vad avser beslutet rörande Umeå — skett med målsättningen att med så

låga marginalkostnader som möjligt öka utbildningsinstitutionernas kapacitet. Detta synes icke i längden vara en tillräcklig målsättning.

En hela landet omfattande utbyggnadsplanering av den akademiska undervisningen måste följaktligen snarast komma till stånd. Denna planering bör ha att ta hänsyn till önskvärdheten av en decentralisering. En snabbare utbyggnad och komplettering av universitetet i Umeå, upprättandet av ett sjätte universitet i Mellansverige och inrättandet av ännu en teknisk högskola, möjligen med delvis ny inriktning — en s. k. *industrihögskola* — är några av önskemålen i detta sammanhang. För att denna fråga skall kunna lösas med all tänkbar snabbhet synes det oss nödvändigt att lokaliseringsfrågan blir föremål för särskild, skyndsam beredning.

I anledning av det sålunda anförda hemställer vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att frågan om den akademiska undervisningens lämpliga lokalisering snarast utredes,

att därvid frågan om en snabbare utbyggnad av universitetet i Umeå, upprättandet av ett sjätte universitet i Mellansverige och inrättandet av ännu en teknisk högskola särskilt uppmärksammas, samt

att förslag i ärendet snarast förelägges riksdagen.

Stockholm den 25 januari 1963

Torsten Andersson

Thorsten Larsson

Nr 322

Av herr Bengtson m. fl., *angående sänkning av delningstalen för elevantalet inom grundskolan, m. m.*

(Lika lydande med motion nr 249 i Andra kammaren)

Stockholm den 24 januari 1963

Torsten Bengtson

Torsten Andersson

Ivar Johansson

Mysinge

Georg Carlsson

Nils Theodor Larsson

Arla